

Luureagent ja homoseksuaal, kelle pereelu oli kui maapealne põrgu. Kolm müüti Georg Otsast

Paljud naised võivad ohata, et armastasid Georg Otsa. Vähesed ulatavad selle tõestuseks foto, kus nad istuvad Georg Otsa süles. Ansambel Laine taustatantsija, varieteestaar Elonna Spriid teeb just nii.

„Minu elus oli kaks suurt armastust ja üks neist oli Georg Otsa,“ õhkab tantsijanna ja baleriin Elonna elu viimases intervjuus ja ulatab pildi, kus ta on legendi põlvel ja teisel põlvel särab suure laulja seaduslik abikaasa Asta Ots.

Film "Georg" jutustab meile loo Georg Otsast, kes mobiliseeritakse 1941. aasta sõjasuvel punaarmeele. Transpordilaev Sibir, mille pardal ta sõidab Peterburi suunas, saab pommitabamuse, väga hea ujuja Georg pääseb imekombel, tagalas saab temast koorilaulja ja ta värvatakse koostööle punavõimuga. Lisaks on Georgi käitumisele antud kerge homoseksuaalne värving ja maasikas tordile on asjaolu, et Georgi abikaasa Asta on totaalset armukade ja muudab lavatähe elu maapealseks põrguks.

Film on täitsa vaadatav, ka narratiiv on üldjoontes õige, kuid kas ka detailid peavad paika? Elonna pilt esitab Georgi legendi elu teises valguses. Asta käitumine võis olla ettearvamatu, kuid kas ta oli ka kohutavalt armukade?

Georg Otsa eluloo raamatute autor Kulle Raig, kes on näinud kõige valgustkartvamaid pabereid, eitab väidet, et Georg oleks olnud luureagent. Georgi väidetav meessõber, Estonia tantsija Garibaldi Kivisalu eitab elu viimases intervjuus, et Georg oleks olnud homoseksuaalne.

Kohtumine Astaga

Georg Otsa abiellus 1941. aastal, kuid varsti mobiliseeriti ta punaarmeele. Tema esimene naine, rikka veinikaupmehe tütar Margot, põgenes Saksa ohvitseridest sõprade abiga Rootsi. Georg aga leidis Venemaal uue kaasa Asta, ühe orkestrandi naise, ning sai temaga mais 1944 esimese lapse. Asta, samuti laevahukuse ellujäänu, vallutas Georgi, mitte vastupidi, on kinnitanud kaasaegsed tunnistajad.

Asta enda elu lugu algas tragikoomiliselt. Aja- ja näitekirjanik Hendrik Saar ehk Kivilombi Ints läks mustlaslaagrisse lugu tegema. Reportaaž päädis mustlasnaise Roosi rasestumise ja Asta sünniga. 1923. aastal, kui Asta sai kolmeseks, põgenes sügavalt

lood.delfi.ee

18.07.2020 23:30

Paavo Kangur

33000

Rahvuskooper Estonia

Estonia teater

armunud Roosi Eestist kaubalaeval koos mustlasparuniga. Kuid romantiline mustlasparun leidis laevast uue, blondi austajanna ja pikalt kaalumata laskis Roosi tütre silme all oma mehe maha. Roosi toimetati vanglasse, kus ta põgenemiskatsel omakorda kurva lõpu leidis. Väike Asta viidi Lääne-Aafrikast Prantsusmaale kloostrisse, kust tema isa Kivilombi Ints tüdruku Eestisse tagasi tõi ja teatrilavale viis. Asta abiellus ühe pillimehega ja nad põgenesid augustis 1941 Saksa vägede eest Venemaale. Siis saigi nende laev saatusliku pommitabamuse. Miks pidid inimesed Saksa vägede eest põgenema, võidakse täna naiivselt küsida. Vastuse leiate ajalukku vaadates ja meenutades kasvõi näiteks põhjendamatu tapatalguid, mis hitlerlased korraldasid okupeeritud Kiievis.

Georg, kel helilooja Gustav Ernesaksa tsiteerides ei olnud „suurt häält“, küll aga suurepärane tämber, mis meeldis daamidele, ja muusikaline intelligentsus, sai Estonia laval kiiresti kuulsaks. Selleski nähti saatuse sõrme, sest kolleegide ja kaasnäitlejate ootamatud tervisehäired avasid tema ees sujuvalt uksi. Uus võim oli toimekas, juba poolteist kuud pärast Tallinna vallutamist, 7. novembril 1944 toodi Estonia lavale Tšaikovski ooper „Jevgeni Onegin“. Peategelase sekundandi Zaretski osa laulis kõigile ootamatult Georg Ots, sest õige Zaretski oli haigestunud. Tallinna tollastes oludes polnud haigestumine või suremine eriline kunst ega julgustükk, tõeline kunst oli hoopis ellujäämine. Surm ei olnud enam kangelastegu, eluga edasimineku tundus tunduvalt raskem kui kirjanduses ja kunstis palju kiidetud surmapõlgus. Neil päevadel tutvus Georg noore helilooja Gennadi Podelskiga. Klaverisaatjal Podelskil oli õnnestunud tööd saada saatejuhina ja kord oli saatekülaliseks Georgi isa, Estonia esilaulja Karl Ots.

„Keda võiks veel esinema kutsuda?“ küsis Gennadi nõu, kui saade on tehtud. „Te peaksite tutvuma mu pojaga,“ vastas Karl Ots. See oli ühe pika sõpruse algus. Gennadi Podelski ja Georg Otsa loomingulised suhted kestsid kogu elu. 1950ndate poistebänd Georg Ots, Viktor Gurjev ja helilooja Gennadi Podelski klaveril oli üle Eesti kuulus ja suvetuuride rahvalemik.

Saksofonikuningas Lembit Saarsalu: „Trio Ots, Gurjev ja Podelski olid omal ajal uskumatult populaarsed, kui nad oma Pobedaga mööda Eestit ringi sõitsid. Kui klaver ei olnudki hääles, siis Ots oli ikka hääles. Tal oli fenomenaalne, unikaalse tämbriga bariton. Me võime seda ajastut kiruda hommikust õhtuni, kuid muusikal ja helil oli tollal äärmiselt suur tähtsus. Tol ajal liikus ringi põnev väljend klassikalise muusika toetuseks – Leninile meeldisid Beethoven ja „Appassionata“ ja palun rohkem mitte vaielda.“

Nad tegid koostööd mängufilmi "Vallatud kurvid" loomisel, millele Gennadi kirjutas muusikat. Nii sündis legendaarne laul „Mõtisklus“. Laul lindistati Niguliste kirikus ja Georg Otsale laulis tausta Podelski juhendatav naisansambel Meloodia. Järgmise projektina pani Gennadi Podelski kokku ansambli Laine ja siin astub mängu ka Elonna.

Elonna ja Georg

Suure tõenäosusega oli Elonna ja Georgi suhe mõõdukalt platooniline, kerge teatriromanss. Kas see võis muutuda Georgile koormavaks? Elonna esindas taas ikkagi lõunamaist temperamenti! Temperamentne ja päikseline, etteaimamatu, jõulise väljendusvõimega, iginoor ja võluv naine, nii iseloomustatakse teda rahvusoper Estonia järelhüüdes. Ta lõpetas Tallinna koreograafiakooli, kus tema kursusekaaslasteks olid teiste hulgas kuulsused Jelena Poznjak-Kõlar, Tiiu Randviir-Tõlp. Kuid sa ei jõua baleriinina igavesti särada!

Ja ühel hetkel palus Georg Gennadi Podelskilt väikest teenet. Igatahes sai Elonna taustatantsijanna töö ansamblis Laine ja ta lähetati ringreisile. Kui üks turnee lõppes algas kohe järgmine. Kas Georg võis aidata endisel baleriinil leida uus karjäärijätk ja vabaneda ka austajannast? See teema võis muutuda aktuaalseks, kui Georg 1964. aastal abiellus noorukese modelli Ilonaga. Loomulikult on see spekulatsioon.

Fakt on, et Podelski võttis Georg Otsa poja Ülo ansamblisse Laine mängima basskitarri ja Georg esines tunnistajana kohtuprotsessil, kus Podelski päästis oma vara. Nimelt pandi Gennadi võõrasisa, kergetööstuses tegutsenud Mendel Epstein 13 aastaks trellide taha koos kogu vara konfiskeerimisega. Gennadi Podelski pidi päästma osa isikliku vara – pool maja Nõmmel, hall ülikond, raadio Riga 10 ja nii edasi. Tunnistaja esinenud Vaino Väljas kinnitas, et halli ülikonna eraldas Podelskile komsomol.

Kas Georg võis olla seotud julgeolekuorganitega?

Filmis „Georg“ kujutakse Georg Otsa värbamist ja ühte luure missiooni Helsingis. Ajalooline taust on kirjas ajaloolase Indrek Jürjo raamatus „Pagulus ja Nõukogude Eesti“ (lk 161). Kasutades agentide „Jüri 2“ (luterliku kiriku assessor Lembit Tedder (1913-1954)) ja Moderato teeneid õnnestus kätte saada Eesti luterliku kiriku piiskopi eksilis Johan Kõpu pahaaimamatult kirjutatud kiri Lembit Tedderile ehk agent „Jürile 2“-le. Absurd! Milleks on vaja agent Moderatot, et Lembit Tedder saaks kätte kirja, mis on määratud Lembit Tedderile. Kui pagulusse sattunud kirikuringkonnad tahtsid suhelda kodu-Eestisse jäänud kirikuringkondadega, las nad siis suhtlesid! Niikuinii nad tundsid

üksteist, nad olid koos õppinud ja lisaks olid paljud ka hõimlased. Paljud neist olid ka värvatud ja sellest kirjutab ajaloolase Indrek Jürjo väga põhjalikult. Aga miks see Georg Otsa puudutab? Kuidas siia loogiliselt sobib Georg Ots? Vastus on, et ei sobigi.

Äkki oli agent Moderato mõni orelimängija? Eesti kirikuringkondadest suudeti värvata rohkelt kaastöötajaid, ka agendid „Jüri 1“ ja „Jüri 2“, mis näitab, et punaluurajate fantaasia väga suur ei olnud. Palju väiksem kui ajaloolastel!

Kui Georg oli tõesti „Moderato“, siis kuidas sai tema värbaja olla nii geniaalne, et sai juba 1943. aasta suvel aru, et tema ees seisab tulevane kuulus tähtlaulja? Absurd. Georgi agendinimi kõlab kui anekdoot! Georg kuulus tõesti 1943. aastal Jaroslavlis moodustatud Eesti NSV Riiklikesse Kunstiansamblitesse, nagu paljud teised hilisemad korüfeed. Tõenäoliselt nendega ka vesteldi ideoloogilistel teemadel, aga miks puudutab see välis-Eesti ja kodu-Eesti kiriku ringkondade suhteid?

Paari episoodiga olla Georg Otsa karjäär luurajana läbi saanud. Kuna NLKP liikmena puudus tal nõukogudevastase elemendi usaldus, siis seetõttu arvati ta agentuurivõrgust välja, märgib ajaloolane Indrek Jürjo (1956-2009).

Mis kommunist? Georg oli lisaks Stalini preemia laureaat, mis vastas kindrali pagunitele. Tavapagar ehk Pagari tänava töötaja ei tohtinud Georgi tülitada, rääkimata kõigest muust! Ehk võis autogrammi küsida! Georg Ots kuulus sel kummalisel ajal nomenklatuuri, juhtides koos oma abikaasa Asta ja isa Karl Otsaga Estonia parteiorganisatsiooni. Georg Ots võttis vastu isegi konservatooriumi rektori koha (1951–1952) ja 1951. aasta detsembris sõitis ta tõesti oma esimesele kolmenädalasele tuurile Soome koos Estonia metsosoprani Olga Lundi ja balletipaariga. Klaverisaatjana oli kaasas Jaroslavl'i kogemustega Tekla Koha-Rajala. Soome meedia kiitis Georgi ülivõrretes.

1954. aastal oli Georg taas Soomes. Tema esitatud „Yksi ruusu on kasvanut laaksossa“ viis publiku ekstaasi ja Georgist sai Soomes ideaalmehe kuju. Ots esines 1955. aastal ka Rootsis, kuid kohtumine pagulaseestlastega osutus vaimsel tasandil ebameeldivaks. Keel oli küll sama, aga tsivilisatsioonid, mida raudne eesriie eraldas, ja maailmavaade olid liiga erinevad. Armid hinges polnud kinni kasvanud. Kuulsus Moskvas tuli veidi hiljem. Impeeriumi liidri Nikita Hruštsovi isiklikul tellimusel laulis Ots „Yksi ruusu on kasvanut laaksossa“ ka Soome peaministri Karl August Fagerholmi auks korraldatud vastuvõtul Kremliis.

Kalju Terasmaa: „Me pidime sel kontserdil esitama kolm laulu. Minu vibrafoni Kremliisse ei lastudki. Küsiti, miks elektriline. Samuti

ei lubatud pleki tõttu ankeedis Kremli sisse kahte meie saateansambli meest (Aleksis Avasalu ja Alfred Sikk). Emil Laansoo andis mulle mängimiseks hoopis kitarri. Siiski hakkas tol perioodil jää juba sulama ja me olime lindistanud Tallinnas laiendatud koosseisuga isegi mõned džässiliked lood Moskva tellimusel. Tollane Eesti Raadio muusikajuht Lydia Auster hoidis muidugi peast kinni, aga mis sa teed, kui Moskva soovib järsku džässi.“

1960ndate alguses sai Georg Otsast juba üleliiduline megastaar lauludega „Õhtud Moskva lähistel“, „Elu, armastan sind“ ja „Kas venelased tahavad sõda“.

Georg Otsa eluloo raamatute autor Kulle Raig väidab, et ei ole pabereid, mis näitaks Georgi seoseid luurega ja see on usutav. Kui Indrek Jürjo väidab, et olemas kaks paberit, siis tekib küsimus, kas need on võltsingud või Jürjo ise teeb ebakorrektsed järeldusi. Asi ongi selles, et puuduvad igasugused tõendid, et korraks välis-eesti pastorit võibolla kollitanud agent „Moderato“ on Georg Ots ja pole ka tõendeid, et hilissügis tähendaks detsembrit ehk mis on täpne ajatelg.

Allakirjutanud ei ole näinud Georg Otsa toimikut, küll on näinud tunnustatud helilooja Gennadi Podelski KGB väljasõidu toimikut (50 protsenti toimikust, sest ülejäänud oli kinni kaetud).

Väljasõidutoimikutes vaagiti inimese sobivust välisreisiks, aga seda tehti äärmiselt pealiskaudselt ja formaalselt.

Kui Georg oli sattunud Nõukogude tagalasse, siis helilooja Gennadi jäi koos emaga sakslaste poolt okupeeritud tsooni ja töötas mõnda aega 15-aastase poisina Saksa propagandatalituse alla kuulunud Luuga teatri klaverisaatjana. Seejärel sattus koonduslaagrisse Lätti ja 1960ndatel tema kohta fabritseeritud kaebekiri puudutas tema tegevust koonduslaagris – olla konfiskeerinud põllutöölistel kartuleid ja saanud hästi läbi ühe valvuriga. Kirja sisu oli täielik absurd, kuid sellega tegeldi Pagari tänava kindralite tasemel. Päris tagajärgedeta see ei jäänud. Podelski kõrvaldati mõneks ajaks Laine kunstilise juhi kohalt ja tema asemel määrati Arved Haug.

Homoseksuaalsus või kadetus

Estonia metsosopran ja ooperiprimadonna Olga Lund ja Georg Ots konkureerisid omavahel, kuigi ei oleks pidanud. Mõlema karjäär lendas Tallinna tagasi pöörduses uskumatu kiirusega ülesmäge. Olga sai Eesti NSV teeneliseks kunstnikuks konkurendist varem, kuid Georg rebis veidi mööda ja tulihingeline kommunist Olga Lund kirjutas ükskord Georg Otsa plakatile, et Ots on homoseksualist ja tõstis sama küsimuse üles ka avalikul koosolekul. Georg ei jäänud võlgu ja andis Lundi solvamise eest kohtusse.

Filmi „Georg“ pandud legend põhineb just suhetel Estonia tantsija Garibaldi Kivisalu, kes arendas Georgi plastilisust ja kuulus perekonna sõprade ringi.

Pigem on tegemist kuulujuttudega. Georg Ots abiellus kolm korda. Aastatel 1941-1943 oli ta abielus Margot Otsaga, kes põgenes Teise maailmasõja ajal läände. Aastatel 1944-1964 oli Georg abielus Asta Otsaga ja 1964-1975 modell Ilona Otsaga, kellega kohtus Garibaldi Kivisalu sünnipäeval.

Eesti Ekspressi kultuuriajakirjanik Harry Liivrand küsitles Estonia tantsijat ja Georg Otsa pikaajalist sõpra Garibaldi Kivisalu, kes kummutas kuulujutud lavatähe homoseksuaalsusest väites, et nende juttude põhjus oli lihtsalt kadedus.

- LISAKAST -

Kas Georg võis aidata endisel baleriinil leida uus karjäärijätk ja vabaneda ka austajannast?

Georg ol Stalini preemia laureaat, mis vastas kindrali pagunitele.

1960ndate alguses sai Georg Otsast juba üleliiduline megastaar.